

Het gat van Nederland

De Jumboraad vorige week in Brussel van de ministers van Economische Zaken, Sociale Zaken en Financiën van de Europese Gemeenschap heeft bevestigd dat de geesten nog steeds niet rijp zijn voor een supranationale aanpak van de economische crisis. 12 Miljoen werklozen in de Europese Gemeenschap zijn blijkbaar nog niet voldoende om de koppen bij elkaar te steken voor een gezamenlijke gecoördineerde actie van internationale vraagstimulering, de enige remedie om op korte termijn iets te doen aan het bestrijden van de werkloosheid en het bevorderen van de economische groei. Integendeel, de lidstaten trekken zich verder terug op hun nationale stellingen. De EG-landen vormen geen uitzondering op de internationale trend: in haar vorige week verschenen jaarverslag moet de GATT constateren dat het protectionisme in de gehele wereld weer verder is toegenomen, ten koste van de wereldhandel. Voor het eerst sinds 1958 is vorig jaar de wereldhandel gedaald (1%); dit jaar wordt een verdere teruggang van 2% verwacht.

Zolang het internationale economische klimaat niet verbetert, blijft afzonderlijke landen weinig andere keus dan het voeren van een aanpassingspolitiek om de winter door te komen. Hoe moeilijk dat is blijkt ook in Nederland. Hoewel ons land er gemeten naar internationale maatstaven nog niet eens zo slecht voorstaat, kost het een zeer grote krachtsinspanning om de economie voor verder afglijden te behoeden. Van verbetering van de situatie is dan nog geen sprake. In het vorige week verschenen rapport van de Commissie van Economische Deskundigen (CED) van de SER, *Economische groei en financiering van publieke sector*, worden de problemen nog eens helder op een rij gezet.

Het grote probleem waar de Nederlandse economie mee worstelt is dat het aantal inkomensstrekkers met ca. 1½% per jaar toeneemt (meer dan 100.000), terwijl het aantal arbeidsplaatsen daalt. Bij een produktiegroei in de marktsector van 1% en een arbeidsproductiviteitsstijging van 2% neemt de werkgelegenheid daar met 1% af. Als gevolg van de financiële problemen is ook in de kwartaire sector geen uitbreiding van arbeidsplaatsen meer mogelijk. Het gevolg van deze ontwikkelingen is dat het aantal uitkeringsgerechtigden ten laste van de collectieve sector jaarlijks met ca. 3,5% stijgt. De aanslag die hierdoor op de publieke financiën wordt gepleegd wordt door de CED becijferd op een bedrag van f. 4,5 mrd. per jaar. Dit is het „gat van Nederland”.

Dit jaarlijkse gat moet in elk geval worden gedicht om de financieel-economische onevenwichtigheid in de economie niet nog verder te vergroten. Het laten oplopen van het financieringsstekort is geen begaanbare weg meer; die weg is al te ver gevolgd. Ook moet worden vermeden dat de collectieve-lastendruk stijgt, want dat leidt slechts tot afwentelingsgedrag en stimulering van het zwarte circuit, en frustreert het ontplooiën van productiecapaciteit aan de aanbodzijde van de economie. Bezuinigingen op de rijksbegroting behoren wel tot de mogelijkheden, maar ééns komt ook daaraan een eind, zeker wanneer het verlies van banen moet worden vermeden. Vermoedelijk zal het al moeilijk genoeg zijn om de collectieve-lastendruk te stabiliseren. Wanneer daarnaast ook de inkomensoverdrachten aan bedrijven (WIR) en de overheidsinvesteringen moeten worden ontzien, blijft niet veel anders over dan inkomensmatiging.

Om het gat te dichten langs de weg van algemene inkomensmatiging zouden bij een economische groei van 1% de inkomens 2½% moeten achterblijven bij de stijging van de

arbeidsproductiviteit. Aannemende dat deze 2% bedraagt, zou het reëel vrij beschikbaar inkomen over de hele linie 0,5% per jaar moeten dalen. Wanneer de rekening uitsluitend zou worden gepresenteerd aan degenen die hun inkomen uit de publieke sector ontvangen (ambtenaren, trendvolgers, uitkeringsgerechtigden), zouden daar de inkomens met 3,3% moeten dalen. Bij afwezigheid van groei zouden de percentages tot resp. -1,5 en -5,5 oplopen. Aangezien de ambtenarensalarissen in de afgelopen jaren hun voorsprong op de salarissen in de particuliere sector wel zo ongeveer zijn kwijtgeraakt, zal een extra offer van deze groep niet gemakkelijk meer kunnen worden verlangd. Ook lijkt het onwaarschijnlijk dat de bezuinigingen uitsluitend in de sfeer van de sociale zekerheid kunnen worden gevonden. Na de ombuigingen die sinds 1978 reeds hebben plaatsgevonden begint ook daar het eind van de bezuinigingsmogelijkheden in zicht te komen, of men zou al moeten overgaan tot een algemene substantiële verlaging van alle uitkeringsniveaus (dus ook van de echte minima) of een systematische beperking van de kring van uitkeringsgerechtigden.

Natuurlijk is het dichten van het jaarlijkse gat van f. 4,5 mrd. niet de enige opgave waarvoor de Nederlandse economie staat. Voor het verminderen van het financieringsstekort, het verhogen van de rendementen of voor incidenteel loon om de werking van de arbeidsmarkt te verbeteren is dan nog geen cent beschikbaar. Daarvoor zijn verdere maatregelen geboden. En mocht de economische groei onverhoopt minder dan 1% bedragen, zoals ook in de afgelopen drie jaar het geval was (1979-1982: gemiddeld -¼%), dan wordt het gat uiteraard groter en is verdere inkomenssteruggang vereist om elke inkomensgerechtigde te geven wat hem of haar toekomt zonder de staatsfinanciën verder te ontregelen.

De situatie zou pas gunstiger worden wanneer de economische groei zou toenemen. De CED komt tot de conclusie dat zonder substantiële verhoging van de economische groei een structurele oplossing van de economische problemen vrijwel uitgesloten moet worden geacht. Daarom moet alles op alles worden gezet om de groeipotenties in de economie te benutten. Het verhogen van de winstquote in het nationaal inkomen door matiging van de reële arbeidskosten vormt daarbij voor de CED het belangrijkste aanknopingspunt. Daarnaast moeten gerichte investeringsstimulering en stabilisatie (liever nog verlaging) van de collectieve-lastendruk deel uitmaken van het herstelbeleid. Als randvoorwaarden worden verder genoemd dat de deflatoire valkuil wordt vermeden, dat de negatieve impulsen die van de overheidsfinanciën uitgaan worden beëindigd en dat het monetaire beleid wordt gericht op verlaging van het rentepeil om opwaartse druk op de gulden te voorkomen. Ook arbeidstijdverkorting zou de problemen enigermate kunnen verlichten, al moet de effectiviteit daarvan zeker niet worden overschat.

Het is duidelijk dat zelfs als alles meezit, de groei niet voldoende zal zijn om werkgelegenheid voor de jaarlijkse toestroom van inkomensstrekkers te scheppen. Daarvoor zou een groeivoet van ten minste 3½% vereist zijn. Zolang dit cijfer niet wordt gerealiseerd zal reële inkomensachteruitgang tot de jaarlijks terugkerende opgaven van het Nederlandse sociaal-economische beleid blijven behoren. Alleen al om het gat te dichten en de economie voor verder afglijden te behoeden.

L. van der Geest